

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради
УДУ імені Михайла Драгоманова

Протокол № 6
Голова вченої ради
академік В.І. Андрущенко

ПОЛОЖЕННЯ
«ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ
В УКРАЇНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА»

Київ – 2024 р.

1. Загальні положення.

Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» (далі – Положення) розроблено відповідно до Цивільного кодексу України, Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про авторське право і суміжні права», методичних рекомендацій МОН України для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (лист № 1/9-650 від 23.10.2018), інших нормативно-правових документів та Статуту Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Це Положення розроблене з метою забезпечення реалізації принципів академічної доброчесності в УДУ імені Михайла Драгоманова (далі - Університет), що включає, зокрема, запобігання академічному плагиату та його виявленню в наукових, навчально-методичних і навчальних працях науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів та форм навчання, аспірантів, докторантів та студентів; підвищення рівня культури щодо етичного використання результатів досліджень; розвитку навичок коректної роботи з джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; активізації самостійної та індивідуальної роботи при створенні авторського твору та відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

Дотримання академічної доброчесності є одним з основних принципів діяльності Університету та є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньо-наукового процесу в Університеті.

2. Визначення понять та загальні принципи академічної доброчесності.

2.1. Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2.2. Дотримання академічної доброчесності **педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками** передбачає:

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

2.3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

2.4. Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат - оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

різновиди академічного плагіату:

- видання виконаної роботи іншого автора за свою без внесення в неї жодних змін та неналежного оформлення цитування;

- копіювання значної частини чужої роботи в свою без внесення в неї жодних змін та без належного оформлення цитування;

- копіювання значної частини чужої роботи в свою шляхом перекладу чужої роботи з іншої мови без належного оформлення цитування;

- внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів в них тощо) та без належного оформлення цитувань;

- компіляція – створення значного масиву тексту без поглибленого вивчення проблеми шляхом копіювання тексту із низки джерел без внесення в нього правок, з посиланням на авторів та «маскуванням» шляхом написання перехідних речень між скопійованими частинами тексту;

- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту; сутність парафрази полягає в заміні слів (знаків), фразеологічних оборотів або пропозицій при використанні будь-якої авторської наукової праці (збереженої на електронних або паперових носіях, у тому числі розміщеної у мережі Інтернет).

самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створенням перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

вплив в будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівки, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

3. Відповідальність за порушення академічної доброчесності

3.1. За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова у присудженні ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня чи присвоєного вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

3.2. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

3.3. Види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної

доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями Університету, що мають бути затверджені Вченою радою університету та погоджені зі Студентським парламентом Університету в частині відповідальності здобувачів освіти.

3.4. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається Вченою радою університету з урахуванням вимог законів України.

Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

- ознайомлюватися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;
- особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
- знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;
- оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

4. Порядок виявлення та встановлення факту академічного плагіату

4.1. З 01 вересня 2020 року перевірки на наявність/відсутність академічного плагіату в обов'язковому порядку підлягають наступні види академічних текстів

4.1.1. Бакалаврські та магістерські роботи здобувачів освіти Університету на етапі допуску до захисту.

4.1.2. Дисертаційні роботи здобувачів наукових ступенів у спеціалізованих вчених радах Університету на етапі між прийомом дисертації до розгляду та прийомом дисертації до захисту.

4.1.3. Рукописи монографій, підручників, навчальних посібників, матеріалів конференцій, які виносяться на розгляд Вченої ради Університету, на етапі їх розгляду науково-методичною радою факультету.

4.1.4. Рукописи наукових статей на етапі їх незалежного рецензування та аналізу редакційними колегіями наукових видань Університету.

4.2. Процедура встановлення фактів академічного плагіату в бакалаврських та магістерських роботах

На кожному факультеті (навчально-науковому інституті) наказом ректора Університету на основі рішення Вченої ради факультету та подання декана факультету (навчально-наукового інституту) створюється комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту), яка формується з числа провідних науково-педагогічних працівників факультету (навчально-наукового інституту) та представників студентських самоврядних організацій факультету (навчально-наукового інституту). Допускається залучення до діяльності комісії з наукової етики факультету (навчально-наукового інституту) представників науково-педагогічної громадськості, які не є співробітниками факультету. Комісія

з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) з числа своїх членів обирає голову та секретаря, які не можуть бути співробітниками однієї кафедри. Комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) здійснює свої повноваження на основі принципів незалежності, неупередженості, академічної чесності та прозорості.

Комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) на основі аналізу результатів автоматизованого пошуку текстових запозичень (програмними продуктами організацій, з якими Університет підписав договір про співпрацю на основі рішення Вченої ради Університету) приймає рішення щодо наявності/відсутності академічного плагіату в академічних текстах, зазначених в підрозділах 4.1.1 та 4.1.3 Положення. У разі відсутності академічного плагіату в зазначених текстах комісія з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту) надає довідку встановленого зразка, яка підписується головою та секретарем комісії з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту), і долучається до бакалаврської або магістерської роботи в якості обов'язкового документу, чи долучається до супроводжуючих документів академічних текстів підрозділу 4.1.3. для розгляду на Вченій раді відповідного факультету (навчально-наукового інституту). Забороняється рекомендація до захисту бакалаврських, магістерських робіт/рекомендацій до друку монографій, підручників, навчальних посібників, матеріалів конференцій без висновків комісії з академічної етики факультету (навчально-наукового інституту).

У випадку встановлення факту академічного плагіату в бакалаврській або магістерській роботі, підготовка такої кваліфікаційної роботи вважається здійснено на неналежному рівні, вона не допускається до захисту на засіданні ДЕК, а студент підлягає відрахуванню з Університету за невиконання навчального плану. Студент має право на повторне написання бакалаврської, магістерської роботи та її захист після поновлення у складі студентів Університету.

Відповідальність за академічний плагіат в бакалаврських, магістерських роботах здобувачів освіти лежить на авторах цих робіт, наукових керівниках робіт та завідувачах відповідних кафедр. У випадку виявлення фактів академічного плагіату в бакалаврських, магістерських роботах наукові керівники таких робіт повинні бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності у вигляді винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; завідувач відповідної кафедри повинен бути притягнутий до відповідальності у вигляді письмового попередження.

У разі повторного виявлення фактів академічного плагіату (у наступних семестрах) в бакалаврських, магістерських роботах науковий керівник роботи повинен бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у вигляді повторного винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; крім того, на засіданні відповідної кафедри та Вченої ради відповідного факультету (навчально-наукового інституту) повинно бути розглянуто питання про відповідність даного викладача займаній посаді; будь-який наступний випадок

виявлення фактів академічного плагіату в бакалаврських, магістерських роботах, виконаних під керівництвом даного викладача протягом трьох наступних років, тягне за собою звільнення викладача з займаної посади. У разі повторного виявлення фактів академічного плагіату (у наступних семестрах) в бакалаврських, магістерських роботах завідувач відповідної кафедри повинен бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у вигляді винесення догани за неналежне виконання службових обов'язків; будь-який наступний випадок виявлення фактів академічного плагіату в бакалаврських, магістерських роботах, виконаних під керівництвом викладачів даної кафедри протягом трьох наступних років, тягне за собою звільнення завідувача кафедри з займаної посади.

4.3. Процедура встановлення фактів академічного плагіату в дисертаційних роботах здобувачів наукових ступенів

У кожній спеціалізованій вченій раді університету наказом ректора Університету (навчально-наукового інституту) на основі подання голови спеціалізованої вченої ради створюється комісія з академічної етики спецради, яка формується з числа провідних членів ради та вченого секретаря Університету. До складу комісії з академічної етики спецради в обов'язковому порядку входять голова та секретар спецради, які є відповідно головою та секретарем комісії з академічної етики спецради. Якщо експерти, які призначені спецрадою для аналізу дисертаційної роботи, не є членами комісії з академічної етики спецради, вони долучаються до її роботи в якості тимчасових членів комісії з правом голосу. Комісія з академічної етики спецради на основі аналізу результатів автоматизованого пошуку текстових запозичень (програмними продуктами організацій, з якими Університет підписав договір про співпрацю на основі рішення Вченої ради Університету) та експертних висновків членів комісії спецради приймає рішення щодо наявності/відсутності академічного плагіату в дисертаційних роботах здобувачів наукових ступенів. У разі відсутності академічного плагіату в дисертації, комісія з академічної етики надає довідку встановленого зразка, яка підписується головою та секретарем комісії з академічної етики спецради, і долучається до особової справи здобувача наукового ступеня в якості обов'язкового документу. Після цього дисертація надсилається експертам спецради разом зі звітом подібності, який згенеровано під час автоматизованої перевірки дисертації на наявність текстових запозичень. Офіційним опонентам за їх бажанням також надається звіт подібності, який згенеровано під час автоматизованої перевірки дисертації на наявність текстових запозичень. Забороняється прийом до захисту дисертаційних робіт без висновків комісії з академічної етики спецради. У випадку встановлення факту академічного плагіату в дисертаційній роботі, вона знімається з захисту в спеціалізованій вченій раді і може бути подана до спеціалізованої Вченої ради Університету після суттєвого доопрацювання не раніше ніж через рік.

Відповідальність за академічний плагіат в дисертаційних роботах здобувачів наукових ступенів лежить на авторах цих робіт та наукових керівниках (консультантах) робіт. Відповідальність голови спеціалізованої вченої ради,

експертів та офіційних опонентів визначається Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту».

4.4. Процедура встановлення фактів академічного плагіату в рукописах наукових статей, надісланих для публікації до наукових видань Університету

Редколегія наукового видання Університету на основі аналізу результатів автоматизованого пошуку текстових запозичень (програмними продуктами організацій, з якими Університет підписав договір про співпрацю на основі рішення Вченої ради Університету) приймає рішення щодо наявності/відсутності академічного плагіату в рукописах наукових статей, що надійшли до редакції. У разі відсутності академічного плагіату в статті, редколегія наукового видання Університету створює довідку встановленого зразка, яка підписується відповідальним редактором та секретарем редколегії наукового видання Університету. Після цього рукопис проходить стандартні процедури фахової експертизи відповідно до редакційної політики наукового видання Університету.

У випадку встановлення факту академічного плагіату в рукописі статті, вона відхиляється редакційною колегією видання.

При розгляді Вченою радою Університету питання щодо рекомендації до друку випуску (номеру) наукового видання Університету, до супровідних документів в обов'язковому порядку додаються вказані вище довідки про відсутність академічного плагіату в статтях, що входять до даного випуску (номеру) наукового видання Університету.

4.5. Порядок подання та розгляду апеляцій щодо наявності/відсутності академічного плагіату.

У випадку незгоди з рішенням комісії з наукової етики факультету/спецради щодо виявлення факту академічного плагіату в роботах, зазначених в підрозділах 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, автор має право у триденний термін з моменту встановлення факту наукового плагіату подати письмову апеляційну заяву на ім'я ректора (для викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів) чи на ім'я декана свого факультету (для студентів).

Для розгляду апеляційних заяв студентів наказом ректора за поданням декана факультету (навчально-наукового інституту) створюється апеляційна комісія з числа викладачів факультету у складі: голова комісії, члени комісії, секретар комісії. Загальний склад - не більше 5 осіб. Персональний склад членів апеляційної комісії факультету (навчально-наукового інституту) формується з найдосвідченіших та авторитетних викладачів кафедр факультету відповідного профілю.

Для розгляду апеляційної заяви викладача, докторанта, аспіранта, здобувача наказом ректора за поданням проректора з наукової роботи створюється апеляційна комісія із числа провідних фахівців Університету відповідного профілю. Головою апеляційної комісії призначається проректор з наукової роботи.

Голова апеляційної комісії проводить засідання у тижневий термін з моменту виходу наказу ректора про створення апеляційної комісії. Про дату та

час проведення засідання заявника попереджають у письмовій формі щонайменше за два робочі дні. Якщо заявник не з'являється на засідання апеляційної комісії, питання розглядається за його відсутності.

У випадку необхідності отримання додаткової уточнюючої інформації засідання апеляційної комісії може проводитись у кілька етапів з розривом не більше трьох робочих днів.

За результатами засідання апеляційна комісія формує висновки, які підписує голова апеляційної комісії та її члени.

Висновки апеляційної комісії зберігаються протягом п'яти років:

стосовно академічного плагіату у бакалаврських, магістерських роботах студентів - у відповідному деканаті;

стосовно академічного плагіату у роботах науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів - у науково-дослідній частині.

5. Профілактичні заходи щодо запобігання академічного плагіату

Науково-педагогічні працівники університету, співробітники, що здійснюють науково-методичну діяльність, здобувачі вищої освіти всіх рівнів та форм навчання, аспіранти та докторанти, беруть на себе відповідальність щодо коректної роботи із джерелами інформації; за дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; за порушення загально прийнятих правил цитування шляхом прийняття правил цитування та наукової етики, представлених у цьому Положенні.

Профілактика плагіату в освітньому процесі здійснюються шляхом:

- формування, видання та розповсюдження методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах матеріали;

- запровадження спеціальних занять з основ наукового письма та дослідницької роботи з вивчення вимог до написання письмових робіт та акценту на принципи самостійності роботи над письмовими завданнями різних видів, коректного використання інформації з інших джерел та уникнення плагіату, а також правил опису джерел та оформлення цитувань;

- розміщення цього Положення та інших документів щодо запобігання та виявлення плагіату на офіційному сайті Університету;

- організація постійного консультування працівників стосовно спірних питань відділом інтелектуальної власності Університету.

Науковим керівникам і консультантам в обов'язковому порядку ознайомити із цим Положенням молодих науковців і на всіх етапах виконання наукових робіт контролювати та попереджувати факти академічного плагіату.

Завідувачам кафедр в обов'язковому порядку ознайомити з цим Положенням науково-педагогічний персонал та співробітників, що займаються науково-методичною діяльністю.

Профілактика плагіату в наукових публікаціях полягає в інформуванні молодих науковців про правила наукової етики та підвищення відповідальності наукових керівників за дотриманням норм належного цитування аспірантами та

здобувачами освіти, а також, у проведенні самостійної перевірки авторами своїх робіт, які вони подають до опублікування, на оригінальність із використанням відповідних програмно-технічних заходів.

Перед поданням бакалаврської, магістерської роботи на кафедру студент повинен написати заяву встановленого зразка на ім'я завідувача кафедри, в якій повинно бути зафіксовано факт ознайомлення з даним Положенням та зазначено, що при написанні бакалаврської, магістерської роботи студент дотримувався академічної доброчесності.

Перед поданням дисертаційної роботи до спеціалізованої вченої ради Університету здобувач наукового ступеня повинен написати заяву встановленого зразка на ім'я ректора Університету, в якій повинно бути зафіксовано факт ознайомлення з даним Положенням та зазначено, що при написанні дисертації здобувач дотримувався академічної доброчесності.

Перед поданням рукопису монографії, підручника, навчального посібника до розгляду на кафедрі автор повинен написати заяву встановленого зразка на ім'я завідувача кафедри, в якій повинно бути зафіксовано факт ознайомлення з даним Положенням та зазначено, що при написанні відповідної роботи автор дотримувався академічної доброчесності.

З питань консультування та перевірки на наявність академічного плагіату працівники та структурні підрозділи університету можуть звертатись до відділу інтелектуальної власності.

6. Прикінцеві положення

Положення набуває чинності з моменту введення його в дію наказом ректора на основі рішення Вченої ради Університету.

Зміни та доповнення Положення затвердження у встановленому порядку Вченою радою Університету.

Погоджено:

Проректор з наукової роботи

Григорій ТОРБІН

Проректор з навчально-методичної роботи

Роман ВЕРНИДУБ

Начальник відділу інтелектуальної власності

Олена ЄМЕЛЬЯНОВА

Учений секретар університету

Леся ПАНЧЕНКО

Голова Студентського парламенту
УДУ імені Михайла Драгоманова

Дар'я Жукова

Начальник юридичного відділу

Геннадій Рашковський